

Enhancing Computer Law Awareness for Monks in Phrae Province

การเสริมสร้างกระบวนการรับรู้กฎหมายคอมพิวเตอร์สำหรับพระสงฆ์
ในจังหวัดแพร่

Received: Mar 14, 2025

Revised: May 23, 2025

Accepted: May 27, 2025

Supitchaya Kunka (สุพิชญา กันกา)*

Phrae Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

วิทยาลัยวิชาสงฆ์แพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Sukhum Kunka (สุขุม กันกา)

Phrae Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

วิทยาลัยวิชาสงฆ์แพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Thada Charoenkusol (ธาดา เจริญกุล)

Phrae Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

วิทยาลัยวิชาสงฆ์แพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Corresponding Author Email: supitchaya.kun@mcu.ac.th

Abstract

This research aims to 1) study the problems of using computer laws for monks in Mueang Phrae District, Phrae Province; 2) develop activities to promote knowledge and understanding of computer laws for monks in Mueang Phrae District, Phrae Province; and 3) assess knowledge of computer laws for monks in Mueang Phrae District, Phrae Province. This research is mixed-method research, consisting of qualitative research by conducting documentary research, in-depth interviews with key informants, namely monks, lawyers or legal scholars, and computer law scholars, totaling 20 monks/persons; and action research. The researcher organized a training workshop with the target group, namely 30 monks and novices in Phrae Province.

The research results found that:

1. Most monks have limited basic understanding of computer law and lack knowledge regarding legal compliance, particularly in the areas of personal data protection and copyright infringement prevention. Therefore, computer law training is essential to raise awareness and importance among monks, enabling them to use technology for disseminating Dhamma safely and

in accordance with the law.

2. Guidelines for developing activities to promote knowledge and understanding of computer law for monks in Mueang Phrae District, Phrae Province From interviews in 4 areas: needs and interests, activity development, support and participation, and challenges and obstacles, it was found that the training should focus on content related to the protection of personal data (PDPA), preventing copyright and intellectual property infringement, dealing with unauthorized access to data, and using technology safely and legally, including learning about reporting legal problems and complying with the law correctly. Appropriate training formats should include interactive and practical training, seminars with expert lectures, and online learning that can be accessed anywhere and anytime. Activity development should organize workshops that focus on providing basic knowledge along with actual training and case study discussions, as well as using technology for learning, such as e-learning or webinar, which are also good options.

3. Assessment of computer law knowledge It was found that monks who participated in the training had significantly increased knowledge and understanding of computer law at a statistical level of .05, with an average score before the training of 12.90 and after the training increased to 16.90, reflecting the success of the learning process through the training activities.

Keyword: Knowledge Enhancement, Awareness, Computer Law

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาปัญหาการใช้กฎหมายคอมพิวเตอร์สำหรับพระสงฆ์ในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ 2) เพื่อพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายคอมพิวเตอร์สำหรับพระสงฆ์ในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ 3) เพื่อประเมินความรู้กฎหมายคอมพิวเตอร์สำหรับพระสงฆ์ในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี มีทั้งวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ พระสงฆ์ นักกฎหมายหรือนักวิชาการด้านกฎหมาย นักวิชาการด้านกฎหมายคอมพิวเตอร์ รวมจำนวน 20 รูป/คน และการศึกษาเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการกับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ พระภิกษุและสามเณรในจังหวัดแพร่ จำนวน 30 รูป

ผลการวิจัยพบว่า

1. พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมายคอมพิวเตอร์ในระดับน้อย และยังขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย โดยเฉพาะเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูล

ส่วนบุคคลและการป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายคอมพิวเตอร์จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่พระสงฆ์ตระหนักและให้ความสำคัญ เพื่อให้พระสงฆ์สามารถใช้เทคโนโลยีในการเผยแพร่ธรรมะได้อย่างปลอดภัยและถูกต้องตามกฎหมาย

2. แนวทางพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายคอมพิวเตอร์สำหรับพระสงฆ์ในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จากการสัมภาษณ์ใน 4 ประเด็น คือ ความต้องการและความสนใจ การพัฒนากิจกรรม การสนับสนุนและการมีส่วนร่วม และความท้าทายและอุปสรรคพบว่า ในการอบรมควรเน้นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) การป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญา การจัดการกับการเข้าถึงข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาต และการใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัยและตามกฎหมาย รวมถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับการรายงานปัญหาทางกฎหมายและการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างถูกต้อง รูปแบบการอบรมที่เหมาะสมควรมีทั้งการอบรมที่มีการโต้ตอบและฝึกปฏิบัติ การสัมมนาที่มีผู้เชี่ยวชาญมาบรรยาย และการเรียนรู้ออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา การพัฒนากิจกรรมควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ (workshop) ที่เน้นการให้ความรู้พื้นฐานควบคู่กับการฝึกปฏิบัติจริงและการยกกรณีศึกษามาพูดคุย รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ เช่น e-learning หรือ webinar ก็เป็นทางเลือกที่ดี

3. การประเมินความรู้กฎหมายคอมพิวเตอร์ พบว่า พระสงฆ์ที่เข้าร่วมการอบรมมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายคอมพิวเตอร์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยก่อนอบรมเท่ากับ 12.90 และหลังอบรมเพิ่มขึ้นเป็น 16.90 ซึ่งสะท้อนถึงความสำเร็จของกระบวนการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมอบรม

คำสำคัญ : การเสริมสร้าง, กระบวนการรับรู้, กฎหมายคอมพิวเตอร์

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของผู้คนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นในด้านการศึกษา การทำงาน การติดต่อสื่อสาร การสืบค้นข้อมูล หรือแม้กระทั่งการทำธุรกรรมต่าง ๆ เทคโนโลยีเหล่านี้ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการช่วยอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตให้กับมนุษย์ การเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตสามารถทำได้อย่างรวดเร็วและสะดวกสบาย จากการสื่อสารที่ใช้ช่องทางออนไลน์ การทำธุรกรรมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ไปจนถึงการสร้างสรรคเนื้อหาหรือการทำธุรกิจออนไลน์ ที่สามารถเข้าถึงผู้คนได้ในระดับที่กว้างขวางและทันทีทันใด นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาเทคโนโลยีการส่งข้อมูลที่หลากหลาย เช่น ข้อความเสียง ภาพถ่าย หรือวิดีโอ ซึ่งทำให้สามารถสื่อสารได้หลากหลายช่องทางและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567 : 29)

แม้เทคโนโลยีเหล่านี้จะมีประโยชน์มากมาย แต่ในขณะเดียวกันก็มีความเสี่ยงและข้อเสียที่ต้องระมัดระวัง การใช้งานเทคโนโลยีในทางที่ไม่ถูกต้องสามารถนำไปสู่การละเมิดกฎหมายหรือเกิดความเสียหายต่อผู้อื่นได้ เช่น การเผยแพร่ข้อมูลเท็จ การเข้าถึงข้อมูลที่ไม่เป็นธรรม การกระทำผิดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อออนไลน์ เช่น การเผยแพร่เนื้อหาลามกอนาจาร การละเมิดลิขสิทธิ์ การทำธุรกรรมออนไลน์ที่หลอกลวง หรือแม้กระทั่งการใช้เทคโนโลยีในลักษณะของการเผยแพร่ข้อความหรือรูปภาพที่อาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดหรือส่งผลเสียต่อสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้สื่อออนไลน์ในการกระทำความผิดอาจกระทำได้ง่ายและรวดเร็ว การเผยแพร่ข้อมูลหรือข้อความที่ไม่เหมาะสมสามารถส่งผลกระทบต่อบุคคลหรือสังคมได้ในระยะเวลาอันสั้น (ชัชทพงษ์ เชื้อดี, 2564 : 1-3)

การใช้เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตในส่วนหนึ่งของพระสงฆ์ก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน พระสงฆ์ในปัจจุบันสามารถใช้เทคโนโลยีในการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนาให้แก่ผู้คนได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง แต่การใช้สื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการเผยแพร่ธรรมะก็ต้องมีความระมัดระวัง โดยเฉพาะในเรื่องของการใช้กฎหมายคอมพิวเตอร์ พระสงฆ์ต้องมีความเข้าใจในเรื่องของการปฏิบัติ ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิดกฎหมายที่อาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของพระสงฆ์และพระพุทธศาสนา การใช้สื่อออนไลน์หรือเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น การโพสต์ข้อความ ภาพถ่าย หรือคลิปวิดีโออาจเป็นการสื่อสารที่รวดเร็วและสามารถเผยแพร่ไปยังผู้คนจำนวนมากได้ในเวลาสั้น ๆ แต่ในขณะเดียวกันหากไม่มีการพิจารณาอย่างรอบคอบก็อาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดหรือเกิดความเสียหายได้ง่าย เช่น การเผยแพร่ข้อมูลที่ไม่เหมาะสม หรือการกระทำผิดกฎหมายที่สามารถถูกดำเนินคดีได้ (สมาน แก้วคำไสย และ สุนุก สิงห์มาตร, 2567: 43-51)

การปฏิบัติตามกฎหมายคอมพิวเตอร์จึงเป็นสิ่งที่พระสงฆ์ต้องใส่ใจและมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เนื่องจากพระสงฆ์มีหน้าที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่สังคม การใช้เทคโนโลยีในลักษณะที่ถูกต้องตามกฎหมายไม่เพียงแต่จะช่วยลดความเสี่ยงในการกระทำผิดกฎหมายเท่านั้น แต่ยังช่วยให้พระสงฆ์สามารถเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย

จากสถานการณ์ดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญในการเสริมสร้างกระบวนการรับรู้และความเข้าใจในกฎหมายคอมพิวเตอร์สำหรับพระสงฆ์ เพื่อให้พระสงฆ์ในจังหวัดแพร่มีความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะในด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ การใช้สื่ออย่างปลอดภัยและตามกฎหมาย การส่งเสริมความรู้ในด้านนี้จะช่วยให้พระสงฆ์สามารถใช้เทคโนโลยีในการเผยแผ่คำสอนและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ รวมถึงป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำที่อาจสร้างความเสียหายต่อบุคคลอื่นหรือสังคม

การวิจัยในครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาปัญหาการใช้กฎหมายคอมพิวเตอร์สำหรับพระสงฆ์ในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พัฒนากิจกรรมการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายคอมพิวเตอร์ และประเมินความรู้กฎหมายคอมพิวเตอร์ของพระสงฆ์ในจังหวัดแพร่ โดยหวังว่าจะสามารถนำผลการศึกษามาพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้และการอบรมที่สามารถช่วยเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจให้กับพระสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยให้พระสงฆ์สามารถใช้งานเทคโนโลยีได้อย่างถูกต้องและปลอดภัยตามหลักกฎหมาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการใช้กฎหมายคอมพิวเตอร์สำหรับพระสงฆ์ในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายคอมพิวเตอร์สำหรับพระสงฆ์ในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
3. เพื่อประเมินความรู้กฎหมายคอมพิวเตอร์สำหรับพระสงฆ์ในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างกระบวนการรับรู้กฎหมายคอมพิวเตอร์สำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดแพร่ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายคอมพิวเตอร์

เนื่องจากในปัจจุบันระบบคอมพิวเตอร์ได้เป็นส่วนสำคัญของการประกอบกิจการและการดำรงชีวิตของมนุษย์ หากมีผู้กระทำความผิดใด ๆ ให้ระบบคอมพิวเตอร์ไม่สามารถทำงานตามคำสั่งที่กำหนดไว้หรือทำให้การทำงานผิดพลาดไปจากคำสั่งที่กำหนดไว้ หรือ ใช้วิธีการใด ๆ เข้าล่วงรู้ข้อมูล แก้ไข หรือทำลายข้อมูลของบุคคลอื่นในระบบคอมพิวเตอร์โดยมิชอบ หรือ ใช้ระบบคอมพิวเตอร์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลคอมพิวเตอร์ อันเป็นเท็จหรือมีลักษณะอันลามกอนาจาร ย่อมก่อให้เกิดความเสียหาย กระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของรัฐ รวมทั้งความสงบสุขและศีลธรรม อันดีของประชาชน สมควรกำหนดมาตรการเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำดังกล่าวจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550, 2550 : 13)

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 บัญญัติขึ้นเพื่อรองรับการประกอบกิจการและการดำรงชีวิตของมนุษย์ในยุคแห่ง Digital Transformation โดยมนุษย์อาศัยคอมพิวเตอร์เป็นปัจจัยในการอำนวยความสะดวกมากขึ้น (ปริญญา หอมเอนก, 2562 : ตอนที่ 1) มีหลักการสำคัญในการกำหนดฐานความผิดและบทลงโทษของการกระทำที่มีผลกระทบต่อหลัก CIA (Confidentiality, Integrity and Availability) และการกระทำที่ อาศัยคอมพิวเตอร์ในการสร้าง

ความเสียหายต่อบุคคลอื่นหรือส่วนรวม รวมทั้งกลไกในการติดตามและปราบปราม ดังนั้น หากมีผู้กระทำด้วยประการใด ๆ ให้ระบบคอมพิวเตอร์ไม่สามารถทำงานตามคำสั่งที่กำหนดไว้ หรือทำให้การทำงานผิดพลาดไปจากคำสั่งที่กำหนดไว้ หรือใช้วิธีการใด ๆ เข้าล่วงรู้ข้อมูล แก้อัด หรือทำลายข้อมูลของบุคคลอื่นในระบบคอมพิวเตอร์โดยมิชอบ หรือใช้ระบบคอมพิวเตอร์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ หรือมีลักษณะอันลามกอนาจาร ที่ก่อให้เกิดความเสียหายกระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของรัฐ รวมทั้งความสงบสุขและศีลธรรมอันดีของประชาชน จึงจำเป็นต้องมีมาตรการเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำดังกล่าว (ปริญญา หอมเอนก, 2562 : ตอนที่ 1)

ภายหลังที่ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ได้ใช้บังคับ ปรากฏว่ามีการเรียกร้องจากหลายภาคส่วนให้ทบทวนหลักการของกฎหมาย รวมถึงเพิ่มเติมส่วนที่กฎหมายปัจจุบันยังไม่ครอบคลุมหรือรองรับ จึงมีการศึกษาถึงสภาพปัญหา ข้อขัดข้องและแนวทางการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมและบริบทของสังคมไทย เพื่อให้สามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างถูกต้องตามเจตนารมณ์และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการติดต่อสื่อสารอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญประกอบและศึกษาเปรียบเทียบกับแนวทางของกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในของต่างประเทศ เพื่อสร้างความสมดุลในเนื้อหาของกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างสิทธิเสรีภาพของประชาชนและการดูแลความมั่นคงปลอดภัยทางเทคโนโลยีสารสนเทศของประเทศ จึงได้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 เป็นพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 มีสาระสำคัญในการปรับปรุง 5 เรื่องใหญ่ ได้แก่ 1) การปรับปรุงฐานความผิด 2) ภาระหน้าที่ และการกำหนดความรับผิดชอบของผู้ให้บริการ 3) การระงับการเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์ 4) อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ และ 5) การกระทำความผิดนอกราชอาณาจักร (ปริญญา หอมเอนก, 2562 : ตอนที่ 2)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ

การส่งเสริม หมายถึง การเกื้อหนุน ช่วยเหลือให้ดีขึ้น ทำให้เจริญขึ้น และเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้หน่วยงานที่ได้รับการส่งเสริมประสบผลสำเร็จได้เร็วขึ้น การเรียนรู้ คือกระบวนการที่มนุษย์เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิดและพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากการได้รับประสบการณ์หรือการฝึกฝน ความรู้และความเข้าใจ เป็นกระบวนการรับรู้ข้อมูลอย่างเป็นระบบ และสามารถรวบรวมหรือแยกแยะประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างละเอียด โดยสามารถลำดับขั้นตอนได้อย่างชัดเจน (Good, 1973, อ้างใน ศิพล รื่นใจชน, 2549; แสงจันทร์ โสภากาล, 2550 : 20-22) การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจมี ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ 4 ประการที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้

ประการแรก: การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานจริง โดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรวมถึงกลุ่มเป้าหมายมีการเรียนรู้ร่วมกัน โดยไม่แยกการเรียนรู้ออกจาก

ชีวิตจริง (สมุณษา พรหมบุญและคณะ, 2541 : 39–42) ได้กล่าวถึงการศึกษาดลอดชีวิตและสังคมแห่งการเรียนรู้ว่าเป็นการให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองและลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลายและยืดหยุ่น

ประการที่สอง: การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ การสร้างการเรียนรู้ให้แก่ชุมชนให้เกิดปัญญาเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุดของสังคม โดยเริ่มจากครอบครัว ขยายเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ในสถาบันการศึกษา องค์กร และบทบาทของกองทัพ (ประเวศ วะสี, 2538 : 8–20)

ประการที่สาม: การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน ชุมชนแห่งการเรียนรู้เป็นวิธีที่เหมาะสมในการเสริมสร้างชีวิตสาธารณะของชุมชน โดยกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนนั้นเกิดจากกิจกรรมเฉพาะ เช่น กิจกรรมการกำหนดปัญหาอย่างมีส่วนร่วม (David Matthews, วิรุฎิ เสนาคำแปล, 2540 : 15–18)

ระดับการเสริมสร้างการเรียนรู้ (จิตจำนงค์ กิติกิริติ, 2532 : 123–127)

1. ระดับบุคคล: การศึกษาในระดับบุคคลเพื่อการพัฒนาตนเอง
2. ระดับกลุ่ม: ใช้กลุ่มเป็นกลไกในการทำงานและการให้การศึกษาในหลายเนื้อหา
3. ระดับชุมชน: การให้การศึกษาแก่ประชาชนในวงกว้าง โดยมุ่งถึงคนจำนวนมาก
4. ระดับเครือข่าย: กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยใช้การแบ่งปันความรู้และประสบการณ์

ประการที่สี่: การใช้สื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้มีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น และสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเภทของสื่อการเรียนรู้ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์, สื่อดิจิทัล, สื่อมัลติมีเดีย, สื่อโสตทัศนูปกรณ์, และสื่อปฏิสัมพันธ์ ซึ่งช่วยเพิ่มโอกาสให้ผู้เรียนได้รับความรู้และพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ (กาญจนา แก้วเทพ, 2530 : 19–35)

3. แนวคิดเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์สำหรับพระสงฆ์

ในยุคดิจิทัล คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทสำคัญในทุกภาคส่วนของสังคม รวมถึงในแวดวงพระพุทธศาสนา พระสงฆ์สามารถใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การบริหารจัดการกิจกรรมทางศาสนา การศึกษา การปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (ไพรัช ธีชัยพงษ์, 2541 : 45)

3.1 การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ในเรื่องการศึกษาพระไตรปิฎกและคัมภีร์ทางศาสนา คอมพิวเตอร์ช่วยให้พระสงฆ์สามารถเข้าถึงพระไตรปิฎกและเอกสารทางพระพุทธศาสนาในรูปแบบดิจิทัลผ่านเว็บไซต์และแอปพลิเคชันต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้สามารถค้นหาข้อมูลได้สะดวกและรวดเร็ว (พระมหาสุพรเทพ เทวชโย และคณะ, 2567: 351–352)

ในเรื่องการเผยแพร่ธรรมะผ่านสื่อดิจิทัล ปัจจุบันมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, YouTube, TikTok และ Podcast ในการเผยแพร่คำสอนของพระพุทธเจ้า พระสงฆ์สามารถใช้คอมพิวเตอร์ในการสร้างเนื้อหา เช่น การบรรยายธรรมผ่านวิดีโอ และการเขียนบทความธรรมะลงในบล็อกหรือเว็บไซต์ เพื่อให้เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม (พระครูวิมลธรรมปัญญา ปญญาวโร (ศรีสมุทร) และบุญเดือนทรัพย์เพชร, 2564 : 428-430)

3.2 การใช้คอมพิวเตอร์ในการบริหารจัดการกิจกรรมทางศาสนา

ในเรื่องการบริหารวัดและศาสนสถาน คอมพิวเตอร์ช่วยให้วัดสามารถบริหารจัดการข้อมูลเกี่ยวกับพระภิกษุ สามเณร และกิจกรรมทางศาสนาได้อย่างเป็นระบบ รวมถึงการเก็บข้อมูลประวัติพระสงฆ์ การจัดทำทะเบียนวัด และการบริหารจัดการเอกสารสำคัญ เช่น หนังสือสุทธิและบัญชีทรัพย์สินของวัด ในเรื่องการประชาสัมพันธ์และการสื่อสารกับชุมชน พระสงฆ์สามารถใช้เว็บไซต์หรือเพจของวัดในการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมทางศาสนา ตารางการทำวัตร สวดมนต์ และกิจกรรมปฏิบัติธรรม นอกจากนี้ ยังสามารถใช้แอปพลิเคชัน LINE และ Zoom เพื่อจัดการประชุมหรือสื่อสารกับศิษยานุศิษย์ได้ (พิเชฐ ทังโต, 2563 : 71-73 และพินิจ ลาภธนานนท์ และ แทนพันธุ์ เสนะพันธุ์ บัวใหม่, 2557 : 71-83)

3.3 การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรม

ในเรื่องการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ปัจจุบันมีการนำระบบ E-learning มาใช้ในการสอนพระปริยัติธรรมและบาลีศึกษา พระสงฆ์สามารถใช้คอมพิวเตอร์ในการเข้าถึงบทเรียนออนไลน์ วิดีโอการสอน และแบบฝึกหัดผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น Google Classroom, Moodle และ Zoom

ในเรื่องการจัดทำและเผยแพร่ตำราพระพุทธศาสนา พระสงฆ์สามารถใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดพิมพ์ตำราและเอกสารทางพระพุทธศาสนาในรูปแบบดิจิทัล เพื่อเผยแพร่ให้กับพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนที่สนใจ (พระมหาสุพรเทพ เทวชโย และคณะ, 2567: 351-355)

3.4 การใช้คอมพิวเตอร์ในการบริหารการเงินของวัด

ในเรื่องการจัดทำบัญชีและเอกสารทางการเงิน คอมพิวเตอร์สามารถช่วยในการบริหารการเงินของวัด เช่น การบันทึกรายรับ-รายจ่าย การออกใบอนุโมทนาบัตร และการจัดทำรายงานการเงินของวัด ผ่านโปรแกรมบัญชี เช่น Excel และโปรแกรมบัญชีออนไลน์ เพื่อให้การบริหารการเงินมีความถูกต้องและโปร่งใสมากขึ้น ในเรื่องการรับบริจาคออนไลน์ ปัจจุบันมีระบบบริจาคออนไลน์ผ่าน QR Code และ Mobile Banking ทำให้สะดวกสำหรับพุทธศาสนิกชนในการทำบุญและถวายปัจจัยผ่านช่องทางดิจิทัล (ศรีนิตยาภรณ์ โชคพิริยะภิญโญ และกชพร นรมาศย์, 2566 : 185-186)

3.5 ข้อพึงระวังในการใช้คอมพิวเตอร์สำหรับพระสงฆ์

แม้ว่าคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศจะมีประโยชน์ แต่พระสงฆ์ควรใช้อย่างเหมาะสม และอยู่ในกรอบของศีลธรรมและพระธรรมวินัย โดยมีข้อควรระวัง คือ หลีกเลี่ยงการใช้โซเชียลมีเดียในทางที่ไม่เหมาะสม ไม่ใช้คอมพิวเตอร์เพื่อวัตถุประสงค์ทางโลกิยะที่ขัดกับสมณสาธูป รมัตถะวัง

การเผยแพร่ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือขัดต่อหลักธรรมคำสอน ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ศาสนาและพัฒนาจิตใจ มากกว่าการมุ่งเน้นผลประโยชน์ทางวัตถุ (พินิจ ลาภานานนท์ และ แทนพันธุ์ เสนะพันธุ์ บัวใหม่, 2557 : 93-97)

3.6 ความสำคัญของการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับกฎหมายคอมพิวเตอร์สำหรับพระสงฆ์

การให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายคอมพิวเตอร์แก่พระสงฆ์เป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา การมีความรู้ในกฎหมายคอมพิวเตอร์จะช่วยให้พระสงฆ์สามารถใช้เทคโนโลยีในการเผยแพร่ธรรมะอย่างปลอดภัยและถูกต้องตามกฎหมาย การเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายคอมพิวเตอร์จะช่วยให้พระสงฆ์ในจังหวัดแพร่สามารถใช้เทคโนโลยีในการเผยแพร่คำสอนและทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำที่อาจสร้างความเสียหายต่อบุคคลอื่นหรือสังคม (พินิจ ลาภานานนท์ และ แทนพันธุ์ เสนะพันธุ์ บัวใหม่, 2557 : 4-7)

วิธีดำเนินการวิจัย

1) ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Analysis) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) กับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ พระภิกษุและสามเณรในจังหวัดแพร่ จำนวน 30 รูป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสารทางวิชาการ บทความ วารสาร รายงานการวิจัย และการสืบค้นทางสื่อสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล แนวคิด หลักการ เกี่ยวกับกฎหมายคอมพิวเตอร์ ปัญหาการใช้กฎหมายคอมพิวเตอร์ ข้อมูลบริบทจังหวัดแพร่ และแนวคิด หลักการเสริมสร้างกระบวนการรับรู้กฎหมายคอมพิวเตอร์ที่สามารถนำมาสนับสนุนงานวิจัย

2) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย ประกอบไปด้วย พระสงฆ์ นักวิชาการด้านกฎหมายคอมพิวเตอร์ และนักกฎหมายหรือนักวิชาการด้านกฎหมาย จำนวน 20 รูป/คน

3) การศึกษาเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ภายหลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยได้นำข้อค้นพบไปใช้ในการออกแบบและจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดแพร่ ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการกับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ พระภิกษุและสามเณรในจังหวัดแพร่ จำนวน 30 รูป เกี่ยวกับกฎหมายคอมพิวเตอร์และการใช้สื่อเทคโนโลยีของพระสงฆ์ เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการรับรู้กฎหมายคอมพิวเตอร์สำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดแพร่ โดยใช้เครื่องมือแบบทดสอบก่อนและหลังอบรม (Pre-test

และ Post-test) ซึ่งเป็นรูปแบบการวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลัง (One-group Pretest-Posttest Design) โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ t-test แบบกลุ่มสัมพันธ์ (Paired Sample t-test) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการอบรมในกลุ่มตัวอย่างเดียวกัน

2) พื้นที่วิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ได้แก่ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ซึ่งเป็นศูนย์กลางของการคมนาคม การบริหารและ กิจกรรมทางสังคมของจังหวัด อีกทั้งยังมีวัดและสำนักสงฆ์จำนวนมาก จึงเหมาะสมสำหรับการศึกษา และดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการเสริมสร้างความรู้ด้านกฎหมายคอมพิวเตอร์ในกลุ่มพระสงฆ์

ประชากร

ประชากรในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองแพร่ จำนวน 20 รูป/คน ประกอบด้วย พระสงฆ์ จำนวน 13 รูป นักวิชาการด้านกฎหมายคอมพิวเตอร์ จำนวน 4 คน นักกฎหมายหรือนักวิชาการด้านกฎหมาย จำนวน 3 คนรวม 20 รูป/คน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ พระสงฆ์และสามเณรในจังหวัดแพร่ จำนวน 30 รูป รวมประชากรและกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 50 รูป/คน

3) เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างกระบวนการรับรู้กฎหมายคอมพิวเตอร์สำหรับพระสงฆ์ใน จังหวัดแพร่” ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลมีอยู่ 2 ประเภทคือ 1) แบบสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เป็นเครื่องมือ ในการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview และ 2) แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ ในกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลการดำเนินกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ สำหรับ พระสงฆ์จำนวน 30 รูป เป็นผู้ตอบ โดยผู้วิจัยได้จัดทำแบบทดสอบทั้งก่อนและหลังการเข้ารับการอบรม แบบทดสอบแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของพระสงฆ์ และตอนที่ 2 แบบทดสอบ วัดความรู้เกี่ยวกับกฎหมายคอมพิวเตอร์ จำนวน 20 ข้อ เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก ครอบคลุมประเด็น สำคัญใน 6 ด้าน ได้แก่ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมายคอมพิวเตอร์ การกระทำที่เป็นความผิด ตามกฎหมายคอมพิวเตอร์ บทลงโทษ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา และการใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัยและมีจริยธรรม

4) การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยดำเนินการ ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

(1) ศึกษาค้นคว้าเอกสารและทบทวนวรรณกรรม

ศึกษาข้อมูลจากหนังสือ บทความ วารสาร งานวิจัย และแหล่งข้อมูลออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับ กฎหมายคอมพิวเตอร์ สถานการณ์ของจังหวัดแพร่ และแนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างกระบวนการ รับรู้กฎหมาย เพื่อนำมาประกอบการออกแบบแบบสัมภาษณ์

(2) ขออนุญาตเพื่อเก็บข้อมูล

ทำหนังสือขออนุญาตจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์

(3) นัดหมายผู้ให้ข้อมูล

นัดหมายวัน เวลา และสถานที่ กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์ตามแผน

(4) ดำเนินการสัมภาษณ์

เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 รูป/คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่จัดเตรียมไว้ และดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

(5) ดำเนินการอบรมและวัดผล

ก่อนอบรม: ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบก่อน (Pre-test) เพื่อวัดระดับความรู้เดิม

ระหว่างอบรม: จัดกิจกรรมอบรมเกี่ยวกับกฎหมายคอมพิวเตอร์ เช่น ความผิดตามกฎหมาย การคุ้มครองข้อมูล การละเมิดลิขสิทธิ์ และการใช้งานเทคโนโลยีอย่างปลอดภัย

หลังอบรม: ให้ทำแบบทดสอบเดิมอีกครั้ง (Post-test) เพื่อวัดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้

(6) รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลทั้งหมดมารวบรวม วิเคราะห์ด้วยวิธีการที่เหมาะสม และจัดทำนำเสนอผลการวิจัย

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ในส่วนของการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussions) ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) พร้อมทำการจัดกลุ่มข้อมูล (Data Grouping) ตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ จากนั้นจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique) และการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบทดสอบก่อนและหลังการอบรมจะวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อสรุปผลเกี่ยวกับระดับความรู้และความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการอบรม

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย “การเสริมสร้างกระบวนการรับรู้กฎหมายคอมพิวเตอร์สำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดแพร่” นักวิจัยจึงนำเสนอผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การวิเคราะห์สภาพปัญหาการใช้กฎหมายคอมพิวเตอร์สำหรับพระสงฆ์ในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า

1. ความรู้และการรับรู้เกี่ยวกับกฎหมายคอมพิวเตอร์ พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับ

กฎหมายคอมพิวเตอร์ในระดับจำกัด เนื่องจากไม่เป็นส่วนสำคัญในชีวิตประจำวัน แต่อาจได้รับข้อมูลจากการอบรมหรือข่าวสารจากสื่อมวลชน นักกฎหมายมีความรู้สูงเกี่ยวกับกฎหมายคอมพิวเตอร์ และนักวิชาการมีความเข้าใจในเรื่องการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลและการใช้เทคโนโลยีตามกฎหมาย

2. การใช้เทคโนโลยีและกฎหมายคอมพิวเตอร์ พระสงฆ์ใช้งานเทคโนโลยีเพื่อสื่อสารและเผยแพร่ข้อมูลของวัด เช่น ผ่านสมาร์ตโฟนและคอมพิวเตอร์ แต่บางครั้งพบปัญหาขาดความรู้ในเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและการใช้เทคโนโลยีตามกฎหมาย ซึ่งอาจนำไปสู่การกระทำผิดโดยไม่เจตนา นักกฎหมายแนะนำให้มีการศึกษาในเรื่องการรักษาความปลอดภัยข้อมูล และนักวิชาการแนะนำการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในวัด

3. อุปสรรคและความท้าทาย พระสงฆ์พบอุปสรรคในการปฏิบัติตามกฎหมายคอมพิวเตอร์จากการขาดความรู้และการอบรม รวมถึงการขาดทรัพยากรในการรักษาความปลอดภัย นักกฎหมายและนักวิชาการแนะนำให้มีการอบรมอย่างสม่ำเสมอ และการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเสริมสร้างความรู้และเครื่องมือในการปฏิบัติตามกฎหมาย

4. ทศนคติและความคิดเห็น ผู้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่าการปฏิบัติตามกฎหมายคอมพิวเตอร์เป็นสิ่งสำคัญเพื่อรักษาความปลอดภัยข้อมูล และป้องกันการละเมิดสิทธิ์ของผู้อื่น การอบรมเกี่ยวกับกฎหมายคอมพิวเตอร์ในหมู่พระสงฆ์จึงเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะช่วยให้พระสงฆ์สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย และส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของพระพุทธศาสนา โดยมีข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการอบรมให้ความรู้แก่พระสงฆ์เกี่ยวกับกฎหมายคอมพิวเตอร์และการรักษาความปลอดภัยข้อมูล รวมถึงการพัฒนาทรัพยากรและเครื่องมือที่จำเป็นเพื่อให้การใช้งานเทคโนโลยีในวัดเป็นไปอย่างปลอดภัยและถูกต้องตามกฎหมาย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายคอมพิวเตอร์สำหรับพระสงฆ์ในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า แนวทางพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายคอมพิวเตอร์สำหรับพระสงฆ์ในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ในประเด็น 1) ความต้องการและความสนใจ 2) การพัฒนากิจกรรม 3) การสนับสนุนและการมีส่วนร่วม 4) ความท้าทายและอุปสรรค สรุปได้ว่า

1) ความต้องการและความสนใจ

พระสงฆ์ในจังหวัดแพร่มีความสนใจในการใช้ อินเทอร์เน็ตและสื่อออนไลน์ เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมให้ความสำคัญกับการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัย โดยเฉพาะด้านการป้องกันข้อมูลส่วนบุคคล การรู้เท่าทันภัยทางไซเบอร์ การตั้งค่าความปลอดภัยในการใช้อินเทอร์เน็ต การระวังการเผยแพร่ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือเป็นเท็จ ซึ่งอาจกระทบต่อภาพลักษณ์พระพุทธศาสนา

2. การพัฒนากิจกรรม

กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดคือการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ (workshop) ซึ่งช่วยให้

พระสงฆ์สามารถเรียนรู้และปฏิบัติจริงกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เช่น การจัดการข้อมูลของวัดผ่านระบบออนไลน์ การใช้โปรแกรมต่างๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา รวมถึงการปฏิบัติตามกฎหมายคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้อง

3. การสนับสนุนและการมีส่วนร่วม

การจัดกิจกรรมการส่งเสริมความรู้ด้านกฎหมายคอมพิวเตอร์จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เช่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ องค์กรที่ดูแลด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงหน่วยงานภาครัฐที่สามารถให้ความช่วยเหลือทั้งในเรื่องของทรัพยากรและการจัดการกิจกรรม การมีส่วนร่วมจากหน่วยงานเหล่านี้จะช่วยให้การจัดกิจกรรมมีความราบรื่นและยั่งยืน ตลอดจนถึงการสนับสนุนทางการเงิน เช่น งบประมาณเพื่อการจัดอบรมหรือการจัดหาเครื่องมือการเรียนรู้ เช่น คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ก็เป็นสิ่งที่สำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนในกิจกรรมเหล่านี้ได้

4. ความท้าทายและอุปสรรค

การพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับกฎหมายคอมพิวเตอร์สำหรับพระสงฆ์พบกับความท้าทายหลายประการ หนึ่งในความท้าทายหลักคือ การขาดความเข้าใจในเทคโนโลยี โดยเฉพาะในกลุ่มพระสงฆ์ที่มีอายุมากหรือไม่คุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ แม้จะมีความสนใจในการเรียนรู้ แต่บางครั้งก็ยังขาดความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการใช้งานอุปกรณ์หรือเครื่องมือดิจิทัลบางประเภท

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการประเมินความรู้กฎหมายคอมพิวเตอร์สำหรับพระสงฆ์ในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า พระสงฆ์จำนวนมากมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมายคอมพิวเตอร์ในระดับหนึ่ง แต่ยังมีบางประเด็นที่แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจที่ยังไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วน หลังจากการอบรมเกี่ยวกับกฎหมายคอมพิวเตอร์และการใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้อง พระสงฆ์มีความรู้และความเข้าใจที่ดีขึ้นเกี่ยวกับกฎหมายคอมพิวเตอร์ในด้านต่างๆ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์สามารถตอบคำถามเกี่ยวกับกฎหมายคอมพิวเตอร์ได้อย่างถูกต้องมากขึ้นหลังการอบรม ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการอบรมเกี่ยวกับความรู้และความเข้าใจในกฎหมายคอมพิวเตอร์ของพระสงฆ์

การทดสอบ	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{D}$	S.D. _D	t	Sig.(1-tailed)
ก่อนอบรม	12.90	1.03	4.00	0.79	27.81*	0.0000
หลังอบรม	16.90	0.99				

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการอบรมเกี่ยวกับความรู้และความเข้าใจในกฎหมายคอมพิวเตอร์ของพระสงฆ์ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 12.90 คะแนน และ 16.90

คะแนน ตามลำดับ และเมื่อทำการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการอบรม พบว่า คะแนนหลังการอบรมของพระสงฆ์ที่เข้าร่วมการอบรมเกี่ยวกับความรู้และความเข้าใจในกฎหมายคอมพิวเตอร์ของพระสงฆ์ในจังหวัดแพร่ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัย “การเสริมสร้างกระบวนการรับรู้กฎหมายคอมพิวเตอร์สำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดแพร่” สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

การเสริมสร้างกระบวนการรับรู้กฎหมายคอมพิวเตอร์สำหรับพระสงฆ์ ถือเป็นสิ่งจำเป็นมากในสังคมปัจจุบัน เพราะพระสงฆ์มีการใช้เทคโนโลยีในการเผยแพร่วรรณกรรมพระพุทธศาสนา ซึ่งหากพระสงฆ์ขาดความรู้ความเข้าใจในด้านกฎหมายเกี่ยวกับเทคโนโลยีก็อาจจะนำไปสู่การละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่นได้ และไม่เหมาะสมกับสมณสาธิต ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของสมาน แก้วคำไสย์ และสนุก สิงห์มาตร ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความเหมาะสมในการใช้สื่อโซเชียลของพระภิกษุสามเณรส่งผลกระทบต่อศรัทธาของชาวพุทธ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ปัจจุบันสื่อสังคมมีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตของคนทั้งหลาย เพศบรรพชิตที่ได้ชื่อว่าเป็นภิกษุ-สามเณรในพระพุทธศาสนาต้องมีความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่งในการใช้สื่อสารสนเทศหรือโซเชียล ในการศึกษาว่าเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมนั้นควรยึดตามความเหมาะสมแห่งหลักมหาประเทศ 4 ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องตัดสินในการศึกษาพระธรรมวินัยของภิกษุ-สามเณร (สมาน แก้วคำไสย์ และ สนุก สิงห์มาตร. (2567) : 43-51)

สำหรับการพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายคอมพิวเตอร์สำหรับพระสงฆ์ในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เป็นกระบวนการที่ช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายคอมพิวเตอร์สำหรับพระสงฆ์ โดยกิจกรรมที่ดำเนินการนั้น คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการอบรมให้ความรู้ โดยเฉพาะกฎหมายคอมพิวเตอร์สำหรับพระสงฆ์ที่จำเป็นต้องรู้ ซึ่งหากพระสงฆ์ขาดความรู้ความเข้าใจย่อมส่งผลเสียได้ โดยเฉพาะในด้านกฎหมาย ซึ่งเมื่อการละเมิดเกิดขึ้น บทลงโทษครอบคลุมทั้ง โทษปรับและจำคุก ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์โดยมิชอบ การเผยแพร่ข้อมูลอันเป็นเท็จ การรบกวนระบบคอมพิวเตอร์ผู้อื่น การส่งต่อไวรัสหรือมัลแวร์ และหากกระทำต่อบุคคลอื่น อาจเข้าข่ายความผิดตาม กฎหมายอื่นร่วมด้วย เช่น ประมวลกฎหมายอาญา, พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA), กฎหมายลิขสิทธิ์ สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ชัชพงษ์ เชื้อดี ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาเกี่ยวกับการคุกคามทางคอมพิวเตอร์ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การกระทำผิดที่ใช้คอมพิวเตอร์เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องไม่ใช่มีเพียงการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลหรือการละเมิดทรัพย์สินเพียงเท่านั้น แต่รวมถึงการกระทำอื่น เช่น การกลั่นแกล้งออนไลน์ (cyberbullying) หรือการตามรังควานออนไลน์ (cyberstalking) หรือการเผยแพร่ข้อมูลที่มีเนื้อหาผิดกฎหมาย เช่น ภาพลามกอนาจารของเด็กหรือเยาวชน และข้อความหมิ่นประมาทบุคคลอื่น ซึ่งถือเป็น

ส่วนหนึ่งของการคุกคามทางคอมพิวเตอร์เช่นเดียวกัน (ชัชทพงษ์ เชื้อดี, 2564 : 1-7)

กฎหมายคอมพิวเตอร์ถือเป็นกฎหมายที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มพระสงฆ์ ที่จะต้องรู้เท่าทันเทคโนโลยี เพื่อไม่ให้เกิดความกระทบต่อศรัทธาของพุทธศาสนิกชน และเพื่อให้เป็นไปแก่สมณะสาธูปในการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งจะต้องคำนึงถึงกฎระเบียบทางคณะสงฆ์และกฎหมายบ้านเมืองด้วย โดยวิธีการที่พระสงฆ์สามารถเพิ่มพูนความรู้ทางกฎหมายนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องผ่านกระบวนการอบรม และดำเนินตนภายใต้กฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อที่จะรู้เท่าทันสถานการณ์ทางสังคม สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ กิตทามาศ ศิริไชย ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อการพัฒนาการรู้ดิจิทัลของนิสิตพระสงฆ์ โดยผลการศึกษาวิจัยพบว่า พัฒนาการรู้ดิจิทัลของนิสิตพระสงฆ์มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน ซึ่งหากพระสงฆ์มีความรู้เท่าทันในกฎหมายแล้ว ก็ย่อมที่จะสามารถดำรงตนในสังคมแห่งเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม (กิตทามาศ, 2564: 50)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรจัดทำโครงการสร้างความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับคณะสงฆ์ในเรื่องการศึกษาทางด้านนิติศาสตร์ให้กับคณะสงฆ์ โดยอาจจัดรูปแบบโครงการเป็นโครงการอบรมให้ความรู้ (โครงการระยะสั้น) ที่จัดทำขึ้นปีละ 1 – 2 ครั้ง หรือมีการสนับสนุนให้ศึกษาในระดับปริญญาตรีทางด้านนิติศาสตร์เป็นปริญญาตรีนิติศาสตร์บัณฑิต
2. การส่งเสริมการเรียนรู้กฎหมายคอมพิวเตอร์สำหรับพระสงฆ์ไม่เพียงแต่มีการจัดอบรมเท่านั้น การทำคลิปวิดีโอสั้น การทำแผ่นพับ หรือหนังสือเล่มเล็กที่เป็นชุดความรู้ ก็สามารถทำได้
3. การส่งเสริมพระสงฆ์ในมีความรู้ความเข้าใจในด้านกฎหมายไม่เพียงเฉพาะกฎหมายคอมพิวเตอร์เท่านั้นแต่ควรรวมถึงกฎหมายทั่วไปที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน กฎหมายสารบัญญัติ กฎหมายวิธีสบัญญัติ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์ โดยอาจเริ่มจากกลุ่มพระสงฆ์ที่เรียกว่าพระวินยาศิการ หรือ “ตำรวจพระ”

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการจัดอบรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้แก่พระสงฆ์อย่างต่อเนื่อง
2. การวิจัยในอนาคตอาจศึกษาในเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีต่อการปฏิบัติงานในพระสงฆ์

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2530). *การพึ่งตนเองศักยภาพในการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองการพิมพ์.
- คณาธิป ทองรวีวงศ์. (2567). *กฎหมายความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เล่ม 1: อาชญากรรมไซเบอร์ (Cyber crime)*. สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- จิตจำนงค์ กิติเกียรติ. (2532). *การพัฒนาชุมชน: การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: กรมสุขภาพจิต.
- ชัชทพงษ์ เชื้อดี. (2564). ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุกคามทางคอมพิวเตอร์. *วารสารสหศาสตร์ศรีปทุม ชลบุรี*, 7(1), 1–15.
- ประเวศ วะสี. (2538). *การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ปริญญา หอมอเนก. (2562). เปิดสาระสำคัญกฎหมายคอมพิวเตอร์ (ตอนที่ 1). *หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ*, 2 ตุลาคม 2562. <https://www.prinya.org/2022/02/11/เปิดสาระสำคัญกฎหมายคอมพิวเตอร์/>
- ปริญญา หอมอเนก. (2562). เปิดสาระสำคัญกฎหมายคอมพิวเตอร์ (ตอนที่ 2). *หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ*, 18 กันยายน 2562. <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/123311>
- พระครูวินัยธรปัญญา ปญญาวโร (ศรีสมุทร) และ บุญเตือน ทรัพย์เพชร. (2564). การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนายุคดิจิทัล. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(4), 243–433.
- พระมหาสุพรเทพ เทวชโย และคณะ. (2567). ความจำเป็นของพระสงฆ์ไทยกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในปัจจุบัน. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 7(2), 346–360.
- พิเชฐ ทังโต. (2563). เทคโนโลยีสารสนเทศกับพุทธศาสตร์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคออนไลน์. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 3(1), 62–75.
- พินิจ ลาภธนานนท์ และ แทนพันธุ์ เสนะพันธุ์ บัวใหม่. (2557). *พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตที่เหมาะสมของพระสงฆ์*. สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพรัช รัชชพงษ์ และ พิเชษ ดุรงค์เวโรจน์. (2541). *เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา*. ปทุมธานี: ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ.
- ศรีนภากรณ์ โชคพิริยะภิญโญ และ กชพร นรมาศย์. (2566). การพัฒนาโปรแกรมงานบัญชีสำหรับวัดในการจัดทำรายงานทางการเงินด้วยไมโครซอฟท์เอ็กเซล. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 17(2), 176–189.
- ศิวล รื่นใจชน. (2549). *แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน*. *วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา. (2563). *แนวทางการใช้สื่อการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการศึกษาไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์การศึกษาไทย.
- สมาน แก้วคำไสย และ สนุก สิงห์มาตร. (2567). ความเหมาะสมในการใช้สื่อโซเชียลของพระภิกษุสามเณรที่ส่งผลกระทบต่อศรัทธาของชาวพุทธ. *วารสารเสฏฐวิทย์ปริทัศน์*, 4(2), 43–51.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). *การสำรวจการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2567 (ไตรมาส 1)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- สุมณฑา พรหมบุญ และคณะ. (2541). *การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม*. รวบรวมโดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไอดีเอสแควร์.
- แสงจันทร์ โสภากาล. (2550). รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดนครปฐม. *วิทยานิพนธ์ดุขุภักดิ์บัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550. (2550). *ราชกิจจานุเบกษา*, 124(27 ก), 1–20. 18 มิถุนายน 2550.
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560. (2560). *ราชกิจจานุเบกษา*, 134(29 ก), 1–5. 24 พฤษภาคม 2560.
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of education* (3rd ed.). McGraw–Hill.